

Lunteren.

De naam alleen is reeds in staat honderden in ons land, jongeren en ouderen, met geestdrift te vervullen, wegens de heerlijke herinneringen, die zij aan Lunteren hebben.

Het dorpje zelf is daarvan niet de oorzaak, hoe schoon en aantrekkelijk ook gelegen aan den grooten straatweg, met aan alle zijden heide en dennenbosschen en kopenakkers.

Lunteren is het geestelijk centrum geworden van een steeds zich verder uitbreidende en verdispende zendingsbeweging; het is de haard geworden, welke de zendingsliefde warm houdt en toenemen doet in kracht.

Buiten het dorp, op slechts 20 minuten afstand van het station, liggen de houten barakken, waar de belangstellenden in de zending in den zomer hun vergaderingen houden, en door deskundige leiders met de verschillende zendingszaken op de hoogte worden gebracht. Het hoofdgebouw met de niet schitterend klinkende bel op het dak bevat de groote vergaderzaal en eenige kleinere vertrekken; de lange eetaal met de daaraan verbonden keukens kan aan lange tafels een kleine 200 gasten bergen; twee barakken in kleine kamertjes verdeeld zijn voor de vrouwelijke deelnemers, terwijl er voor de mannen slechts één is; ook is er nog een afzonderlijk gastenkwartier voor de sprekers en enkele genodigden. Daar, midden op de heide, en temidden der geurige dennen, komen in twee, en dit jaar reeds in drie conferenties, uit alle deelen van ons land bijeen zij, die zich willen laten opvoeden in de zendingskennis.

Deze zendingsstudieconferenties danken wij aan den Zendingstudie-Raad. In 1910 nam hij daartoe het initiatief. Het dusgenaamde Clubhuis te Lunteren werd bereidwillig afgestaan. Op 60 deelnemers werd gerekend. Doch zie, 160 belangstellenden gaven zich op; onderwijzers, predikanten, kantoorklerken enz. enz. Maar bezwaar leverde dit allernijnt op; in het dorp kon logies worden verkregen, en een tent, buiten het clubhuis opgericht, bood gelegenheid voor de talrijke bezoekers om te eten en te drinken. Aan het einde dezer eerste wel geslaagde conferentie mocht het Soli Deo Gloria worden uitgeroepen.

Reeds in 1911 werd de behoefte aan twee conferenties gevoeld, in 1912 en 1913 eveneens. Het bleek duidelijk, dat de conferentie levensvatbaarheid had. In 1914 was weer alles voor twee conferenties in orde gebracht, toen de oorlog uitbrak en alles in de war stuurde. Maar in 1915 vatte de Z. S. R. zijn taak weer op. Toen was Doetinchem de uitverkoren plaats. Daar schijnen minder aangename dingen te zijn gebeurd, waardoor de gereformeerde deelnemers zich gegriefd konden gevoelen. Dat de Z. S. R. daaraan geen part of deel had, spreekt vanzelf, maar een enkele spreker had de voorzichtigheid uit het oog verloren. Na dien tijd is zulks niet weer voorgekomen. Zeist zag in 1916 de conferentie, Ermelo in 1917 en 1918; in dat laatste jaar had men zelfs den moed weer twee conferenties te houden, niettegenstaande de benauwende distributie.

In 1919 kwamen men echter in de ruimte en tot rust; de barakken werden gekocht, en op een heerlijk plekje in het Buurtbosch neergezet, en nu kan reeds worden gezegd, dat, ook door het verhuilen der gebouwen aan vereenigingen, die daar wenschen te vergaderen, zij ruim hun rente opleveren. Ook stijgt het aantal deelnemers ieder jaar, zoodat dezen zomer drie conferenties moesten worden ingericht.

Het is een zeer gemengd gezelschap, dat te Lunteren samenkomt. Alle rangen van de maatschappij schier zijn vertegenwoordigd, daar de kosten van deelneming uiterst gering zijn. Moge het overwegend deel der conferentie Hervormd zijn, een sterke minderheid is Gereformeerd, en de Lutherschen ontbreken ook niet. Hoe ook in richting verschillend, allen staan op den grondslag van het Evangelie van Christus en gevoelen den ernst van het gebod: Predikt dat Evangelie aan alle creaturen! De sprekers onthouden zich natuurlijk van al datgene, wat een deel der deelnemers zou kunnen kwetsen; b.v. een ethische zal den gereformeerde niet beschuldigen van intellectualisme, wat anders in die kringen nog al eens geschiedt, maar een gereformeerde zal het aanvalsfront niet tegen de ethischen keeren; de gemeenschappelijke vijand is daar het ongelooft, en het gemeenschappelijke ideaal om Christus te prediken aan heidenen en mohamedanen.

Dit leidt er niet toe, dat de sprekers hun gevoelens verloochenen, maar alleen tot het op den voorgrond schuiven van hetgeen vereenigt. Op een ander terrein worden de degenen gekruist tusschen degenen, die te Lunteren samen psalmen en gezangen zingen, werken en bidden. Echter kan het niet uitblijven, dat meermalen het persoonlijk afwijkend gevoelen voor den dag treedt, al blijft het kweitsend propageeren afwezig; bovendien houdt men in den omgang met elkander geen blad voor den mond, zoodat in de onderlinge gesprekken meermalen een vurig debat ontstaat over de verschillende overtuigingen. Toch blijft de broederlijke toon overheerschend; als er iemand hatelijk wordt is dit

beslist uitzondering, en handelt hij tegen den toon der conferentie.

Schuilt er in dit omgaan met andersdenkenden, en het hooren van afwijkende meeningen geen gevaar? Sommigen vreezen, dat vooral onze niet stevig genoeg onderlegde jongemenschen met de ethische gedachten zullen besmet worden, en onder de bekoring zullen komen van het eenigszins mystieke waas, dat over het ethisch denken en gevoelen schijnt te hangen.

Wij willen dit niet geheel tegenspreken. Daarom kan ik zeer goed begripen, dat enkelen de gedachte hebben geopperd, dat de gereformeerden zelf een zendingsstudieconferentie zouden organiseren; ook geloof ik, dat wij er toe in staat zouden zijn. Maar zoolang de conferenties te Lunteren ingericht blijven als tot dusver, zou ik ten eerste betreuren, indien zulks geschiedde. De voordeelen van deze samenwerking overtreffen de nadeelen zeer verre. Er zijn maar weinig terreinen, waarop de verschillende nuances der positieve christenen kunnen samenwerken, zoodat wij met dankbaarheid deze gelegenheid moeten aangrijpen; de tijden zijn zeer somber en de toekomst is donker; steeds drierster steekt de vijand zijn kop op; de afval wordt allereuwe groter; daarom hebben de geloovigen elkan- der te steunen, en, waar dit mogelijk is, de gemeenschap der heiligen te beoefenen. Te Lunteren wordt de eenheid der christelijke kerk ten deele zichtbaar, en wordt krachtig gevoeld, dat wat scheidt tijdelijk is, terwijl wat vereenigt blijft.

Daarbij doet de Z. S. R. al het mogelijke, om allen recht te laten wedervaren. Hervormde en gereformeerde en luthersche sprekers treden op; al wat kwetsen kan wordt met kracht geweerd; zij zijn dan ook op samenwerking sterk gesteld, en zouden het innig betreuren, indien de gereformeerden zich afscheidden. Natuurlijk, wanneer andersdenkenden aanvallend optraden tegen onze overtuiging, dan zou de scheidsbrief moeten worden gegeven, maar daarvan is geen sprake; als een spreker dat deed tegen den uitdrukkelijken wensch van den Z. S. R. in, zou hij nooit meer worden verzocht op te treden.

Zijn er dan o.i. geen verbeteringen aan te brengen? Zeker; al ben ik allernijnt tegen het zingen van gezangen in onderlinge samenkomsten, toch mogen de psalmen niet worden vergeten, wat wel eens gebeurde. Ik zeg er dadelijk bij, dat, toen ik op de conferentie van dezen zomer hierop de aandacht van den leider van het zangkoor vestigde, er onmiddellijk met ons verlangend werd; het was niet met opzet nagelaten. Ook behoort naar onze meening, waar zulk een groot aantal deelnemers leden van de Genf. Kerken zijn, op elke conferentie gelegenheid te zijn om die deelnemers in studiering of cursus met de geref. zending op de hoogte te doen komen. Dit jaar was alleen op de derde conferentie een cursus over de zending op Midden-Java; deze had op alle drie conferenties behoeven gehouden te worden; er is niet aan te twijfelen, dat er voldoende animo voor zijn zal, al geeft men zich vooraf niet bepaaldelijk voor dien cursus op. Ook zou het wellicht gewenscht zijn, om bij de keuze van onderwerpen voor referaten niet te eenzijdig aan de „home base“ te denken, maar zendelingen met verlof te laten spreken over een actuele kwestie op het zendingsveld, b.v. pandita djawa enz.

Het zou voor sommige zwakke broeders en zusters misschien gevaarlijk kunnen zijn een week in deze conferentie-sfeer te leven, maar loopen de zulken niet overal, waar zij komen, gevaar? Ook vergeet men niet, dat er na de referaten en op de cursussen altijd overvloedig gelegenheid is van gedachten te wisselen, waarvan o.a. ook de geref. deelnemers gebruik maken, om iets recht te zetten, wat naar hun meening wat scheef getrokken werd; dit is ook een groote steun voor de zwakken.

Maar afgezien hiervan zijn de voordeelen te groot, om ons terug te trekken. Wij wezen reeds op de eenheid, die daar openbaar wordt. Ook wordt er de kennis van de zending vermeerderd. Het doel, om op te voeden wordt bereikt. De gezichskring wordt reusachtig verwijd, terwijl de omgang met andersdenkenden, die nochtans hetzelfde dierbare geloof deelachtig zijn, ongemeen opbouwend werkt.

Kennis is alzoo niet het eenige wat wordt gezocht; men streeft ook naar verdieping van het geestelijk leven en versterking van het gebedsleven; daarom worden er toespraken over stichtelijke onderwerpen gehouden, en is het late avonduur voor bidstond gereserveerd, waarmee wij nu niet zoo dweepen.

Genotvol en leerrijk is het tevens met de aanwezige zendelingen te kunnen spreken, en met de leiders van de zendingsactie in ons land; predikanten en allen, die in de geestelijke ontwikkeling van ons volk een taak hebben, plukken van dien omgang de rijkste vruchten der conferentie.

Ook neemt de studie niet zooveel tijd in beslag, of er is nog voldoende gelegenheid om van de heil te genieten; zelfs wordt voor gepaste ontspanning eveneens gezorgd.

Er ware nog veel meer te zeggen, maar ons artikel werd reeds te lang, en uit het genoemde is het wel mogelijk zich een oordeel te vormen, van den Z. S. R., de heer J. W. Gunning te Utrecht, Domplein 25, aan geen doovemansoor kloppen.

Stelle onze God „Lunteren“ bij den voortduur ten zegen van onze vaderlandsche zendingsactie.

A. J. P.

J. D. WIELENGA.

LITERATUUR EN KUNST.

Moderne letterkunde en Christelijke opvoeding.

Wat leest ons Christenvolk?

VII.

Wij staan dus voor het feit, dat op de hoogere inrichtingen van christelijk onderwijs de leerling officieel en opzettelijk in aanraking wordt gebracht met de eertijds in onzen kring gevloekte school van '80, en dat dit contact niet wordt gelegd door een enkel noemen van de namen dezer revolutionaire letterkundigen, maar door een in gemeenschap brengen met den geest der „tachtigers.“ Er ontbreekt niets aan de volledigheid. Wie aan de leerlingen de „Historische Scheis van de Nederlandsche Letterkunde“ van Dr. Vooy's in handen geeft, zet de poort van deze moderne cultuur voor de lezers van dit boekje waggewij open, en levert haar kunstenaars, om zoo te zeggen met huid en haar, aan hen over.

Natuurlijk zal de christen-leeraar niet nalaten voor zijn discipelen rijp en groen te ziften en te waarschuwen voor de boeken, die in de letterkundige gif-kast hooren te staan, maar aan het feit, dat ook de allersmerigste romans in zijn hand- leiding met volledigen titel worden vermeld, kan hij niets veranderen, en bij de zielkundige gesteld- heid van het kind is het gevaar niet denkbeeldig, dat het verboden boek tot kennismaking lokt.

Let wel, wij spreken hier niet over de beginsel- vraag, hoe wij over het gebruik van een dergelijk handboekje op een christelijk instituut uit een op- voedkundig oogpunt moeten oordeelen, wij noemen enkel het feit, dat de leerling door dit boekje den sleutel tot de heele bibliotheek van de mo- derne letterkunde in handen krijgt, of althans in staat gesteld wordt dien te vinden, opdat de lezer wete, dat de voorstelling alsof Gerdes en Smyt- gelt de alleenheerschers zouden zijn op het gebied der literatuur in onzen kring niet van eenzijdigheid is vrij te pleiten.

Wij kunnen nog een stapje verder gaan.

Het zou op zichzelf denkbaar zijn, dat de ortho- doxe leerling op school alleen uit een handboek de namen en titels op het terrein der moderne letterkunde leerde en voorts in het algemeen in de geestesrichting der moderne schrijvers werd in- gewijd, zonder dat hij de voortbrengselen dezer beweging zelve onder oogen kreeg.

Men kan letterkunde leeren zonder de schrijvers zelf te lezen.

Daarom wil ik de aandacht vragen voor het feit, dat onze christelijke jeugd al vroeg op school de „modernen“ ook in hun eigen taal ontmoet.

Als voorbeeld moge dienen de op verschillende christelijke gymnasia en burgerscholen ingevoerde bloemlezing van D. Wouters, getiteld „Neerlandia.“ In den in de eerste klas gebruikten bundel vallen alleen op de namen van de moderne realisten Frans Netscher en Bernard Canter, en vooris van de pessimistische dichteres Helène Swarth, maar in den bundel, waaruit de leerlingen der tweede klas lezen, is het rijtje groter, en ontmoet ge de ook typische moderne auteurs: Ina Boudier—Bak- ker, G. van Hulzen, Fr. van Eeden, M. Sabbe, M. J. Brusse, C. S. Adama van Scheltema, terwijl eindelijk in den slotbundel van „Neerlandia“ aan de leerlingen der hogere klassen stukken worden voorgezet van W. Kloos, Louis Couperus, P. C. Boutens, Alb. Verwey, F. Timmermans, Lod. van Deyssel, Jac. van Looy.

Het behoeft zeker niet afzonderlijk te worden verzekerd, dat de samensteller dezer bundels uit- sluitend stukken heeft genomen, waarin niets aan- stoetelijks voorkomt, maar natuurlijk was het onmo- gelijk te vermijden, dat citaten werden aangehaald uit boeken, die overigens beter voor den leerling met zeven zegels gesloten bleven, en ook hier be- staat gevaar, namelijk, dat wie eens van de wateren der moderne letterkunde heeft geproefd, ook elders drinken wil. De ervaring leert, dat wie de aanha- ling uit een boek smakelijk vindt, belust wordt het werk in zijn geheel te lezen.

Belangwekkend, en belangrijk voor ons onder- zoekdoel, is ook de vraag, op welke wijze de docent persoonlijk van dit onderwijsmateriaal gebruik maakt in de klas.

Ik wil daarom citeeren uit het schrijven van een leeraar in de letterkunde op een christelijke inrichting, mij als antwoord op een informatievraag welwillend toegezonden.

Deze vakman bespreekt met zijne leerlingen eerst in het algemeen het geestelijk leven in de 19de eeuw en daarna speciaal de beginselen der „tacht- igers“, o.a. Jacques Perk, zijn leven, kunstopvatting en poëzie. Hij laat lezen de „Iris“ en „Mathilde“ van Perk, voorts stukken van Kloos en Van Eeden. Gelezen en besproken wordt o.a. „Ellen, een lied van de smart.“

Ook de socialistische modernen: Herman Gorter, Henriëtte Roland Holst en Adema van Scheltema krijgen een beurt.

Wat
natura
leest
Deyss
Nog
zing
van
Ik
Mul
Mar
Fres
Alb
Lou
Edw
P.
Ja
Au
G.
Stij
stekin
Ma
G.
Mer
van d
schitt
Tes
sieve
ziel v
verzo
de pl
moder
veerd
docht
moet
acht
wordt
We
naar
hoeve
moder
hier l
Het
aan
Vruch
energ
Costa
de m
bond
de m
ging
toega
een p
Perk
van l
schrij
vende
En z
in Al
lijk
Kring
soort
venin
kome
Ho
over
motiv
haar
de p
kome
zin a
lijke
verkl
jaren
van
lan
oef
(ik s
„M
kring
tot h
genie
woor
ment
onze
Vo
bepa
voor
ineer
kund
De
in h
De
ker
de G
den
in e
in h
merk
spek
kan.

voortduur
ingsactie.
LENGA.

ding.
k?

hoogere
leerling
gebracht
te school
geleed
revol
gemeen
gers." Er
aan de
Neder
handen
uur voor
en levert
t huid eg

malaten
ten en te
de letter
aan het
zijn hand
neld, kan
geestel
nkbeeldig,
lokt.
beginnel

dergelijk
it een op
ij noemen
it boekje
n de mo
dhans in
t de lezer
en Smyt
het gebied
zijdigheid

n.
de ortho
handboek
moderig
gemeen in
word in
dezer
schrijvers

or het feit,
school de
doet.
schillende
ingevoerde
erlandia."
idel vallen
realisten
zoort van
orth, maar
er tweede
toet ge de
dier—Bak
M. Sabbe,
na, terwijl
ndia" aan
en worden
tus, P. C.
Lod. van

te worden
indels uit
niets aan
het onmo
tangehaald
n leerling
k hier be
le wateren
ook elders
de aanha
ust wordt

ns onder
de docent
ruik maakt

gijven van
christelijke
natievraag

ngen eerst
de 19de
er „tacht
stopvatting
„Mathilde“
an Eeden.
„een lied
an Gorter,
Schellema

Wat het proza aangaat, spreekt deze leeraar over naturalisme, symbolisme, nieuwe romantiek, en leest stukken voor van Couperus, Quérido, Van Deyssel en Van Oordt.

Nog frappanter is de lijst van boeken, ter lezing opgegeven voor het eindexamen van een christelijke H. B. S.

Ik geef ze volledig:
Multatuli, „Max Havelaar.“
Marcellus Emants, „Waan.“
Frederik van Eeden, „Zioba.“
Albert Verwey, „Persephone en Demeter.“
Louis Couperus, „Eline Vere.“
Edward Koester, „Niobe.“
P. C. Boutens, „Beatrice.“
Jac. van Looy, „Stukken uit zijn „Proza.““
Augusta de Wit, „Orpheus in de dèssa.“
G. F. Haspels, „David en Jonathan.“
Stijn Streuvels, „De Vlasschaard“ en „Het Kerstekind.“

Maurits Sabbe, „Een Mei van Vroomheid.“
G. Schrjver, „De lichte last.“

Men ziet, het is op een enkele uitzondering na van de allermooiste literatuur. De „oude school“ schittert door geheele afwezigheid.

Teeknend voor den indruk, dien een zóo intensieve inwijding in de moderne letterkunde op de ziel van de ouders der leerlingen maakt, is een verzoek, dat een „vader“ tot mij richtte, om in de plaats zijner inwoning eene lezing over „de modernen“ te komen houden, „want“, zoo motiveerde hij in ontrusten toon zijn uitnodiging, „mijn dochter, die hier een instituut voor meisjes bezoekt, moet een opstel maken over Louis Couperus, en ik acht het noodig, dat op zulke feiten de aandacht wordt gevestigd.“

Wenden we ons van de officieele inrichtingen naar de vrije maatschappij, teneinde te onderzoeken hoever daar in onze kringen de bemoeienis met de moderne letterkunde zich strekt, dan komen ook hier leerzame feiten onder onze aandacht.

Het „Christelijk Letterkundig Verbond“, kenbaar aan het pas overleden tijdschrift „Bloesem en Vrucht“, heeft jaren lang met bewonderenswaardige energie de eere der letterkundigen vóór '80 (Da Costa, Bilderdijk enz.) hoog gehouden tegenover de moderne school, maar in 'teind heeft dit verbond moeten capituleren voor den drang, die van de meer „modern“ gezinden onder de jongeren uitging. Ook al neigde het verbond eenigszins tot toegave, door in de letterkundige samenkomst ook een plaats in te ruimen voor modernen als Jacques Perk en Tagore, het heele samenstel en de sfeer van het verbond, speciaal van het genoemde tijdschrift, bleek van dien aard, dat de vooruitstrevende jongeren er zich niet mee konden verenigen. En zoo is enkele maanden geleden de scheuring in Amsterdam voltrokken en heeft zich afzonderlijk georganiseerd de „Christelijk Letterkundige Kring van Jongeren“, die zich verenigd heeft met soortgelijke kringen, die bestaan in den Haag, Scheveningen, Utrecht, Rotterdam en Dordrecht, om te komen tot een nieuwen, nationalen, bond.

Hoe de geestesstemming in dezen kring is tegenover de moderne literatuur, moge blijken uit de motiveering, die de Amsterdamsche organisatie voor haar optreden geeft: „Waar allerwegen, ook door de pers, onze beweging sympathiek wordt begroet, komen we tot de gevolgtrekking, dat er in zekeren zin aan een ondernemen als het onze in Christelijke kringen behoefte bestaat. Helgeen ook zeer verklaarbaar is. We weten, dat er in de laatste jaren in christelijke kringen, dank zij het wijken van sommige vooroordelen, meer belangstelling en sympathie voor de beoefening der woordkunst is gekomen.“ (ik spatieer, W.)

„Mocht dus“, zoo richt het bestuur van dezen kring zich tot de belangstellenden, „ook gij behoort tot hen, wien de ontroeringen van het schoonheids-genieten niet vreemd zijn, die beseffen, dat ook de woordkunst een niet te verwaarloozen cultuurmoment vormt, helpt dan mede aan den opbouw van onzen kring.“

Voor wie weet, dat het doel van deze „jongeren“ bepaaldelijk is de stichting van een nieuwe school voor moderne christelijke cultuur tegenover het meenstortende, meer antiek gezinde, oude letterkundig verbond, spreekt deze taal als een boek.

B. W.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN.

De aansluiting gevraagd.

Opdat zij allen één zijn, gelijkerwijs Gij, Vader! in Mij, en Ik in U, dat ook zij in Ons één zijn. Joh. 17: 21a.

De broeders in het verre Westen verschillen zeer in hunne beoordeeling van de „vereenigingsactie.“ De Christelijke Gereformeerden achten haar onkerkrechtelijk, wat weersproken wordt door de Gereformeerden. De historici aan deze zijde van den Oceaan nemen meer een wijfelend standpunt in en geven niet altijd in dezen een zeker geluid. In het oordeel in ons midden is zelfs kentering te merken. Ja de sympathie schijnt hier parten te spelen en het bloed te kruipen waar het niet gaan kan. Onder den invloed van Brummelkamp stond

de Christelijke Gereformeerde Kerk oorspronkelijk hier meer aan de zijde van de Gereformeerde Kerk aldaar. Eene kentering valt in den loop der tijden op te merken onder den invloed van Van Velzen, Diemer en anderen. De broeders uit de Doleantie schijnen eerst meer gevoeld te hebben voor de Gereformeerde kerk, terwijl in dienzelfden tijd de Christelijke Gereformeerden meer recht lieten wervaren aan hun naaingenooten in Amerika. Doch ik wil niet vooruitloopen op hetgeen waarover ik eerst later hoop te schrijven. Wij slaan nu nog voor de moeilijke taak om te oordeelen over de aansluiting der emigranten bij de Gereformeerde Kerk. Tot nog toe schreven wij alleen over wat daaraan voorafging. Ik wees er reeds op, dat de emigranten in hun eerste onderhoud met Dr. Wijkoff hun begeerte te kennen gaven om in geval van aansluiting dan als een afzonderlijke Classis gerekend te zullen worden. Zij wenschten niet ingelijfd te worden bij de reeds bestaande Classis in het Westen. Wij zijn in die periode van de ontwikkeling der Vereenigde Staten, waarin het Westen zich snel begint te ontwikkelen. In deze jaren zinnen de Algemeene Synode van de Gereformeerde Kerk en de Binnenlandsche Zendingsbond er op om haar aandeel te krijgen in die ontwikkeling; om haar invloed daarop te doen gelden. Zij zagen er reeds lang naar uit om een nieuw uitgangspunt te vinden vanwaar de oude Kerk „door hoogere kweeking“ n. h. v. kon verkrijgen op het snel ontwikkelend Westen en zij dus een ruimer aandeel kon hebben in medewerking aan de beste toekomst van Amerika. Enkele Engelsche voortrekkers woonden reeds in een zestal groepjes in drie Staten, Illinois, Michigan en Wisconsin, doch deze groepjes waren niet opgewassen tegen zoo groote taak. Op onverwachte wijze bracht God hulp en wel door den betrekkelijk grooten toevloed van geloofsgenooten, de Afgescheiden emigranten, uit het oude Vaderland. Wat waren de broeders God dankbaar voor dat onverwacht gebeuren. Als deze emigranten die zwakke groepjes nu eens ter hulpe kwamen, dan zou eene reeds lang gekoesterde hoop der oude Gereformeerde kerk in Amerika verwezenlijkt kunnen worden, n. l. dat zij toch eens westwaarts mocht uitbreiden. Ook dit was dan wat de Oosterschen medebewoog om nauwkeurig den gang van zaken daar in het Westen gade te slaan en zoodra mogelijk nader contact te zoeken met de emigranten. Dit contact werd kerkelijk gezocht door de zending van Dr. Wijkoff en zijn samenspreking met een zeer in der haast bijeengeroepen vergadering van de vier predikanten met zoovele kerkeraadsleden als tegenwoordig konden zijn.

Als wij nu in aanmerking nemen dat gedurende de eerste tijden der vergaderingen der Classis werden samengesteld uit de predikanten en zoovele leden van den kerkeraad als maar, indien eenigszins mogelijk, daarop konden tegenwoordig zijn, dan kan de vergadering waarop Dr. Wijkoff met de broeders sprak over eene mogelijke aansluiting niet onwettig worden genoemd. Mogen echter op een dergelijke vergadering ook zaken ter tafel komen, die niet op het Agendum zijn vermeld? Kan men op deze vergadering een besluit nemen in zoo ernstige aangelegenheid als de aansluiting er eene was? Het is buiten kijf dat een zoo ingrijpende zaak nooit mag worden overhaast en dat Van Raalte daarom terecht achtte om de gemeenten te raadplegen. Na alles gelezen en nog eens gelezen te hebben wat omtrent de wettigheid van de aansluitingsactie door onderscheiden historici is geschreven; als ik mij herinner dat prof. Bouwman, na gelezen te hebben wat Dr. Beets daaromtrent schreef, en tegen de wettigheid inbrongt, constateert: „maar daarom is nog het besluit tot eenheid, dat later door de gemeenten is goedgekeurd, niet onwettig te noemen“; terwijl ik eenige regels later lees: „de wettigheid van deze vereeniging is dus aan rechtmatige bedenking onderhevig“, dan geef ik onmiddellijk toe dat het zeer moeilijk is om in deze aangelegenheid met zeer groote stelligheid te spreken. Alleen op één punt wil ik nader wijzen en dat is op het zoogenaamd beding.

Indien ik mij zoo mag uitdrukken, dan zou ik zeggen dat er erg met dit beding wordt geschermd. Uit eigen historie weten wij hoe verschillend men meent te mogen oordeelen over „een beding“, n. l. over zijn waarde en de handhaving daarvan. Sommigen meenen dat zulk een beding voor immer dient te worden gehandhaafd, terwijl anderen meenen dat het voor een goede vereeniging zaak is om een „beding“ zoo schielijk mogelijk op te ruimen, natuurlijk met wederzijdsch goedvinden. Echter ik meen dat wij bij de aansluiting van de emigranten bij de Gereformeerde Kerk niet met een beding te doen hebben. Een vorige maal wees ik er reeds op dat wat Dr. Wijkoff dienaangaande zeide, toch volstrekt geen formeel beding kan worden genoemd. De emigranten kwamen toch niet met eene conditie van dien aard. Zij stelden maar één beding, te weten: aansluiting bij de particuliere synode van Albany als afzonderlijke classis. Wat Wijkoff zeide, was maar een opmerking aan het adres der bezwaarden, hij wees hun er op, dat zij, als het niet beviel, weer konden hennegaan. En ik hoor als het ware de broeders zeggen: dat is ook zoo! Ik kan hierin maar geen beding vinden en te meer niet omdat mij steeds duidelijker begint te worden dat het

gesprokene op die eerste vergadering van Juni maar eene voorloopige aansluitingsactie gold. De kerken in het Westen zijn niet op grond van wat op deze vergadering is verhandeld opgenomen in het verband met de kerken in het Oosten. Dan doet het er ook niet alles aan toe of deze vergadering een wettige was.

Het is de vraag of wat daarna besloten en gedaan werd door de emigranten-kerken geschiedde op eene wettige vergadering. De vraag is derhalve of op deze vergadering, waarin Dr. Wijkoff zijne bekende vragen stelde, welke beantwoording in extenso voorkomt in zijn rapport, dat breedvoerig in de onderscheiden werken die over deze materie handelen wordt geciteerd, onmiddellijk, zonder een enkele daartusschen liggende vergadering, de aansluiting plaats vond. En dat nu is juist het geval niet.

Hetgeen waarvan ik tot nog toe schreef, greep plaats op de bekende Juni-vergadering van '49 en ziet op die vergadering volgde in '50 nog eene en eerst na wat op die vergadering werd besloten, volgde na de uitvoering daarvan, de aansluiting. Ik heb dus te onderzoeken naar het karakter van die nadere vergadering en van hare handelingen. Ik meen dat er eene gaping is op te merken in het betoog van hen die wijzen op het onkerkrechtelijke van de aansluitingsactie van '49; ik merkte op dat bij hen al de nadruk wordt gelegd op de vergadering van '49, terwijl de verdedigers van het wettig karakter der aansluiting ons wijzen op de vergadering van '50. In April 1850 dan werd eene vergadering der Classis Holland gehouden en deze Classis richtte het volgende verzoekschrift tot de kerk in het Oosten.¹⁾

„De opzieners der gemeente van Jezus Christus van de Classis Holland, in Ottawa, Michigan, wenschen de broeders Opzieners der gemeente onzes Heeren, bekend onder de benaming van Dutch Reformed Church, en vergaderd in de streken van New York State, ter behartiging van het welvaren van dat deel van de kudde van Christus, Genade en vrede van God den Vader, in den Zoon, door den Heiligen Geest.

In overweging nemende de dierbare en zalige Eenheid der kerke Gods, en de duidelijk verklaande wil van onzen Zaligmaker, die wil dat zij allen één zijn, alsmede de behoefte, welke de bijzondere deelen van het geheel aan elkander hebben, en inzonderheid wij, die ons zwak en gering gevoelen; zoo durst ons hart naar de gemeenschap met het dierbaar Zion Gods, en sinds den dag, dat wij den bodem dezer nieuwe wereld drukten, werden onze harten gesterkt en grepen wij moed door de ontmoeting van Gods volk. Gods kinderen in de verschillende afdelingen levende zijn ons dierbaar, doch wij gevoelen ons in de bestiering en de bezorging onzer gemeentelijke belangen meer te huis waar wij onze standaard des geloofs, en de grondtrekken onzer kerkelijke regering mogen vinden. Aangenaam was het ons dan ook van deze zijde geen enge toegeslotenheid, maar opene, hartelijke, broederlijke liefde te vinden, hetwelk in ons verwekt eene bepaalde begeerte om onze gemeenschap te openbaren en de broederhand der gemeenschap te vragen.

„Deswege hebben wij besloten een onzer broeders, te weten, A. C. Van Raalte, herder en leeraar in Gods gemeente, als onze afgevaardigde tot ulieder kerkvergadering, welke in de eerste dagen in de omstreken van Albany staat gehouden te worden, te zenden; hem last gevende om in onze naam alle noodige inlichtingen te geven en te vragen welke de gewenschte vereeniging zal kunnen bevorderen.

„Voor hem en ulieder vergadering smeeken wij af, van ons verheerlijkt Hoofd en Middelaar die zit in Gods troon, voorzien met rijke, door zijn bloed verworvene gaven, dien Geest in ruime mate, welke Hij als Trooster achterliet, om aan de kudde tot de volheid des Eeuwigen Levens mede te deelen tot hare bekwaamaking om den Drieëenigen te verheerlijken.

Namens de Classikale Vergadering der Classis Holland, gehouden in het jaar onzes Heeren Jezus Christus, 1850, in de maand April.

Holland, Ottawa, Michigan.

S. BOLKS, president.”

Wat nu ook gezegd moge worden van de Wijkoff conferentie in Juni van 1849, hier hebben wij te doen met een document, dat door eene geregelde zitting van de Classis Holland in April van 1850 werd gesteld en verzonden naar de Particuliere Synode van Albany en door haar verwezen naar de Algemeene Synode die in Juni, 1850, te Pouk-keepsie, N. Y., vergaderde.

G. KEIZER.

¹⁾ Wij vinden dat verzoekschrift ook vermeld in Wormser's Van Raalte.

KERKELIJK LEVEN.

Het psychologische moment.

Voor allen, die geroepen zijn om leiding te geven, ook in het kerkelijk leven, is het van het hoogste gewicht de psychologische momenten (zielkundige oogenblikken) waar te nemen.

Er breekt in de geschiedenis vaak een tijdstip aan, waarop men lang gekoesterde wenschen als met één